Jüdische Pester Zeitung.

אויף דיעזע צייטונג קאנן מאן
יעדען טאג
פרענומערירען
אונד דער פרענומעראציאנס-טערמין בעגיננט מיט דעם ענטפאנגע דעס ערסטען בלאטטעס.
דיא רעדאקציאן בעפינדעט זיך אין
פעסט
וואיטצענער בולוואר נומ׳ 29
וואהין מאן אויך דיא פרענומעראציאנסגעלדער צו זענדען בעליעבע.

יידישע פעסטער צייטונג

דיעזעס בלאטט ערשיינט
דרייםאל וואכענטליך
זאנטאג, מיטטוואך אונד פרייטאג.
אונד קאסטעט
פיר עסטערייך-אונגארן
גאנציעהריג 10 גולד. — קר. ע. וו.
האלביעהריג 5 גולד. — קר. ע. וו.
פירטעליעהר. 2 גולד. 50 קר. ע. וו.
פירס אויסלאנד
גאנציעהריג 11 גולד. — קר. ע. וו.
האלביעהריג 5 גולד. 50 קר. ע. וו.
פירטעליעהר. 2 גולד. 75 קר. ע. וו.

Nr. 72. צוועלפטער יאהרגאנג — פעסט, מיטטוואך יד תמוז ה׳תר׳ם. — Pest, den 23. Juni 1880.

גריעכענלאנד.

אין דער געגענווערטיגען פאליטישען קאמאדיע שפיעלט גריעכענלאנד וויעדער איינע גראסע ראללע. נאך דעם יידישען שטאאטסגעהארטע גריעכענלאנד (יון) צו דען עלטערען אונד וויכטיגערען שטאאטען דער וועלט. שאן פאר 3000 יאהרען בילדעטען דיא גריעכען איין זעהר בעדייטענדעס קריעגס-פאלק, דער בעריהמטע גריעכישע געזעטצגעבער סאלאן אונד דיא וויזען גריעכענלאנדס (חכמי יון) זינד יעדעם בעקאנט. יעדער קעננער דער וועלטגעשיכטע ווייס פאן דען בעריהמטען קריעגען צווישען דען גריעכען אונד פערזערן, וועלכע נאך פאר 2300 יאהרען שטאטטגעפונדען, צו ערצעהלען. ווער קעננט ניכט דען בעריהמטען גראסען קאניג פאן גריעכענלאנד, אלעקסאנדער פאן מאצעדאניען (אלכסנדר מוקדון), דער פאר 2200 יאהרען בייניאהע דיא גאנצע וועלט עראבערטע. פאר 2026 יאהרען פערלאר גריעכענלאנד זיינע גראסע, עס קאם אונטער דיא הערשאפט דער ראמער — אונד פאר 420 יאהרען, נעמליך אים יאהרע 1460, קאם עס אונטער דיא הערשאפט דער טירקען, אונטער וועלכער עס ביז צום יאהרע 1828 פערבליעב. זייט 52 יאהרען איזט וואהל גריעכענלאנד איין זעלבסטשטענדיגעס, אבער איין קליינעס קאניגרייך, וועלכעס עבענזא וויא רומעניען נור איינען אונבעדייטענדען שטאאט בילדעט. — אונד נון איזט יעטצט גריעכענלאנד וויעדער דאצו בערופען, איינע בעדייטענדע ראללע אים אסטען אייראפאס (אים אריענטע) צו שפיעלען!

דיא היטיגען גריעכען האבען ניכט מעהר דיאזעלבע שפראכע, וויא דיא אלטען גריעכען; זיא האבען זיך מיט דען סלאווען פערמישט אונד פערשמאלצען — אונד זא זינד דיא יעטציגען גריעכען איינע פערמישונג פאן אלט-גריעכען אונד סלאווען; אונד איהרע שפראכע איזט עבענפאללס איינע פערשמעלצונג דער אלט-גריעכישען אונד דער סלאווישען שפראכע, וועלכע מאן יעטצט דיא ניי-גריעכישע שפראכע הייסט. דיא גריעכישע רעליגיאן הייסט מאן דיא ארטהאדאקסע (אלט-גלויביגע), וויל זיא דיא שפעטערע נייען איינריכטונגען דער קאטהאלישען רעליגיאן מיט דעם פאבסטע ניכט אנערקעננט. דיא גריעכיש-קאטהאלישען וואללען דאס פאבסטטום ניכט וויססען; זיא האבען פאטריארכען (בישאפע) אונד דאס אבערהויפט איזט דער פאטריארך אין מאסקויי. דיא לעהרע דער גריעכישען רעליגיאן לייגנעט אן „גיהנום", זיא ערלויבט איהרעם גייסטליכען דיא הייראטה, אבער נור מיט איינער יונגפרויא. ווענן איהם אבער דאס וויב שטירבט, דארף ער ניכט מעהר הייראטען. דיא גריעכען דולדען אין איהרען קירכען נור דיא געמאלטען בילדער אבער קיינע גרייפבארען בילדער אונד קיינע פיגורען. אונד נור הערין אינטערשיידעט זיך דיא רוסישע רעליגיאן פאן דער גריעכישען, דאס יענע זא געווייהטע בילדער אונד פיגורען אין איהרען קירכען האט; זאנסט אבער איזט דיא רוסישע רעליגיאן גאנץ וויא דיא גריעכישע, — אונד דא אויך דאס אבערהויפט דער גריעכישען רעליגיאן אין מאסקויי איזט, זא איזט רוסלאנד זייט 800 יאהרען דער נאטירליכע בעשיטצער גריעכענלאנדס. נאכדעם נון אויך אין דער ניי-גריעכישען שפראכע פיעל סלאווישעס איזט, זא האט מאן אימער דיא גריעכען פיר דיא מיטפערבינדעטען רוסלאנדס געהאלטען. ביא בעגינן דעם רוסיש-טירקישען קריעגעס, אים יאהרע 1854 (קרים-קריעג), וואללטע זיך גריעכענלאנד מיט רוסלאנד פערבינדען — אונד זעלבסט דער פריהערע גריעכישע קאניג אטטא מוסטע נור דאהער אים יאהרע 1862 אבדאנקען, וויל איהן דיא גריעכען צו איינער פערבינדונג מיט רוסלאנד דרענגטען, וואס ער אבער ניכט טהון וואללטע. — דיא גריעכען ווארדען אלזא אין דען לעטצטען יאהרהונדערטען אלס דיא נאטירליכען מיטפערבינדעטען רוסלאנדס בעטראכטעט — אונד זיעהע! אויף איינמאל איזט איינע גאנץ נייע פאליטיק אין בעצוג אויף גריעכענלאנד ענטשטאנדען! — זייטדעם דאס נייע ענגלישע מיניסטעריום אונטער גלאדסטאנע אבערמאלס אן דיא שפיטצע געקאממען, הייסט עס, דאס גערארע גריעכענלאנד אונד רומעניען דיאיעניגען שטאאטען אים אריענטע זינד, וועלכע ניכט צו דען סלאווען-פריינדען אונד ניכט צו דען רוסען-פריינדען געהארען — אונד דאס מאן זאגאר אין איהנען בעדייטענדע געגען-געוויכטע געגען רוסלאנד האבען קאננטע! —

מאן וויל אלזא איין גאנץ נייעס, גראסעס גריעכישעס רייך מיט איינער גאנץ נייען רוסען-פיינדליכען פאליטיק שאפפען; דאס קליינע רוסען-פריינדליכע גריעכענלאנד זאלל צו איינעם גראסען גריעכישען רוסען-פיינדליכען רייכע געמאכט ווערדען: אלזא וויעדער עטוואס גאנץ נייעס אין דער נייעסטען וועלטגעשיכטע! — אין גריעכענלאנד וואהנען 1,389,953 ניי-גריעכען (אבשטאממלינגע דער אלטען גריעכען מיט סלאווישער בימישונג), 37598 אלבאנעזען, 1217 וואלאכען אונד 29126 פרעמדע (דייטשע, פראנצאזען, איטאליענער אונד ענגלענדער) אונד נור 2582 יודען. יעדענפאללס אבער איזט היער דער גריעכיש-סלאווישע שטאמם פארהערשענד — אונד דיעזער זאלל זיך זא לייכט צו דען רוסען-פיינדען בעקעהרען? — אונמאגליך! וויר פירכטען, דאס דיעזע נייע גריעכישע רוסען-פיינדליכע פאליטיק נור איין נייער שווינדעל דעם נייען רוסען-פיינדליכען ענגלישען מיניסטער-פרעזידענטען גלאדסטאנע איזט. גלאדסטאנע וויל אונזערע מאנארכיע אונד דען איבריגען רוסען-פיינדליכען מעכטען איינרעדען, דאס מאן גערארע אן דער פערגראסערונג גריעכענלאנדס איין שטארקעס דייך אים אריענטע געגען רוסלאנד העטטע.

אבער אונזער אייסטרייכישער מיניסטער, באראן היימערלע, האט דיעזען שווינדעל דורכבליקט, אונד ער וויל פאן איינער בעדייטענדען פערגראסערונג גריעכענלאנדס ניכטס וויססען; דען דורך דיעזע פערגראסערונג גריעכענלאנדס ווערע עבען דער נאטירליכע געגנער רוסלאנדס, נעמליך דיא טירקיא, פערקליינערט, אונד דער נאטירליכע מיטפערבינדעטע רוסלאנדס, נעמליך גריעכענלאנד, פערגראסערט אונד געשטערקט. —

ווען נון גריעכענלאנד דורך איינען קריעג געגען דיא טירקיא זיינע גראסע ערקעמפפען וויללע, זא מוס עס זיכער אויף מיטפערבינדעטע רעכנען; דען זעלבסט געגען דיא יעטציגע שוואכע טירקיא איזט גריעכענלאנד אלליין ניכט אים שטאנדע, דען קריעג איינצוגעהען. גריעכענלאנד האט נור איינע קריעגס-שטערקע פאן 29584 מאנן מיט 50 קאנאנען אונד 21 קריעגס-שיפפען, דאביא האט גריעכענלאנד נאך אונגעהייער פיעלע שטאאטס-שולדען אונד ליידעט אן געלד-מאנגעל אונד אן קרעדיטלאזיגקייט, עבענזא וויא דיא טירקיא. אהנע בעדייטענדע ארמעע, אהנע געלד אונד אהנע קרעדיט קאנן מאן מיט איינער פיעל שטערקערען מאכט ניכט זא לייכט איינען קריעג איינפאנגען, אונד ווענן גריעכענלאנד דעננאך צום קריעגע געגען דיא טירקיא ריסטעט, זא רעכנעט עס זיכער אויף הילפע דער מיטפערבינדעטען. ווער יעטצט איינענטליך דיא מיטפערבינדעטען גריעכענלאנדס זינד — דאס ווערדען וויר יא זעהען! —

אינצווישען ווירד אויף דער בערלינער נאכ-קאנפערענץ איבער גריעכענלאנד לוסטיג פארטבעראטהען אונד פארטפערהאנדעלט. מאן זוכט דיא נייע גרענצ-ליניע צווישען גריעכענלאנד אונד דער טירקיא גענוי צו בעשטיממען אונד פעסטצוזעטצען. היינטע, אם 23. יוני, זאלל אויף דיעזער נאכ-קאנפערענץ איין ענדגילטיגער בעשלוס געפאסט ווערדען. זאללטע נון דיא טירקייא דיעזען קאנפערענצ-בעשלוס ניכט אננעהמען, זא ווירד נאכמאלס איינע קאנפערענץ אבגעהאלטען ווערדען, אום דיא ארט אונד וויזע צו פינדען, וויא מאן דיא טירקייא צור אננאהמע אונד דורכפיהרונג דיעזער קאנפערענצ-בעשליססע צווינגען זאלל. — יעדענפאללס ווירד מיט דיעזער קאנפערענץ דאס שפיעל נאך ניכט צו ענדע זיין — אונד מאן ווירד זיך נאך לאנגע, זעהר לאנגע מיט דער אריענטאלישען אנגעלעגענהייט צו בעשעפטיגען האבען.

פערשיעדענע נייאיגקייטען.

* (דער אונגארישע רייכסטאג) ווארדע פארגעסטערן געשלאססען, אונד ער ווירד ערסט אם 25. סעפטעמבער וויעדער עראפפנעט ווערדען. געסטערן האבען זיך אונזערע מיניסטער נאך ווין בעגעבען, וואו זיא מיט דען עסטרייכישען מיניסטערן אונטער פארזיטץ דעם קאניגס איינען גראסען מיניסטעראטה אבגעהאלטען. עס האנדעלט זיך דא אום דיא איינבעריפונג דער דעלעגאציאנען, וועלכע הייער ענדע אויגוסט היער אין פעסט איהרע זיטצונגען האלטען ווערדען.

* (איינע רעדע פאר דען וועהלערן) עס איזט נאך איין יאהר דאהין פליעסען, בעפאר פיר דען רייכסטאג נייא-וואהלען פארגענאממען ווערדען. טראטצדעם בעאיילען זיך דיא דעפוטירטען, דורך אבהאלטונג פאן רעדען אין איהרען וואהלבעצירקען, זיך דיא וויעדערוואהל צו זיכערן. דיעזע רעדען ענטהאלטען איינען זאגענאננטען „רעכענשאפטס-בעריכט" איבער דיא איינענע טהעטיגקייט אונד איבער דיא טהעטיגקייט דעס רייכסטאגעס איבערהויפט. זאלכע רעדען נאמהאפטער דעפוטירטער זינד דעסהאלב פאן אינטערעססע, וויל זיא אפט איין אורטהייל איבער דיא גאנצע איננערע אונד אייסערע פאליטיק ענטהאלטען. איינען זאלכען „רעכענשאפטס-בעריכט" היעלט דער אבגעארדנעטע דר׳ מאקס פאלק, רעדאקטער דעם „פעסטער ללאיד" אם 20. דיעזעס פאר זיינען וועהלערן אין קעסטהעלי אין איינער לענגערן רעדע. דערען הויפטשטעללען וויא פאלגט לויטען: „געעהרטע וועהלער! איך וויל פאר אללעם פאן דער „אייסערטיגען" פאליטיק שפרעכען, וויל דאס אונגארישע פארלאמענט אין דען לעטצטען צוויי יאהרען זיך פארציגליך מיט דיעזער בעשעפטיגטע, אונד וויל אין פאלגע דער בערלינער נאכקאנפערענץ דיא „אייסערטיגע" פאליטיק אויך אים נעכסטען יאהרע אונזערע גאנצע אויפמערקזאמקייט אין אנשפרוך נעהמען דירפטע. אים אללגעמיינען מוס איך זאגען, דאס גראף אנדראשי אין זיינער פריהערן איינגענשאפט אלס מיניסטער דעם אייסערן דיא אייסערטיגע פאליטיק אונזערער געזאממטען מאנארכיע מיט פיעלעם

זובונג" אונטערצ׳עהען. אָב ער יע זיך מיט וואוכער בעפֿאסטע; זאָללטען די קיפֿלייטע עטווא איהרע ביכער דעם פֿערא״נס-פּריזעס פֿאָרלעגען, אום דענ-זעלבען צו איבערצייגען, דאס זיא ניע וואוכער גע-טריעבען האבען אונד דיעסהאלב צור איפֿנאַרמע אין דען „פֿעראיין דער ריינען הענדע" ווירדיג זינד? ויר גלייבען ניכט. דאס זיך פֿיעלע היעצו הערביי-געלאססען העטטען; אום זאָ צוועקמעסיגער אונד פֿריהישליכער איזט דער צווייטע פּונקט, לויט דעס-סען מאן זיך בלאָס צו פֿערפּפֿליכטען ברייכט, „אין צוקונפֿט" מעהר קיינען וואוכער צו טרייבען; איבער דיא פֿערגאנגענהייט ווירד אלזאָ דער שלייער דער פֿערגעססענהייט געוואָרפֿען; עס ווירד ניכט אונ-טערזוכט, וואס יעמאנד אין דער פֿערגאנגענהייט געטהאן האט. דער פֿעראיין פֿאָרדערט בלאָס דיא פֿערפּפֿליכטונג, דאס יענער, דער מיטגליעד ווערדען וילל, זיך „ווייטערהין" דיא הענדע ניכט דורך וואַ-כער בעפֿלעקען מאָגע; אונד זאָ שטעהט צו ער-ווארטען, דאס זעממטליכע יודען דער הויפּטשטאדט אין דיעזען פֿעראיין אלס מיטגליעדער איינטרעטען ווערדען, דא יעדער היעדורך פֿיר אללע צוקונפֿט דען פֿערדאכט פֿאָן זיך פֿערנע האלט, מיט דעם שמוטציגען וואוכער זיך צו בעפֿאססען. נור דיע-יעניגען ווערדען דעם פֿעראיינע פֿערנע בלייבען, דיא ווירקליך אויך פֿערנער „וואוכער" טרייבען וואָל-לען. דאנן אבער ווירד דיא שאנדע עבען נור אויף דיעזע „וועניגען" לאסטען, ניכט אבער אויף דיא גע-זאממטע יודענהייט. —

* (איבער דען שרעקליכען פֿייערבראנד אין האמאנגא) ווער-דען נאכטרעגליך נאָך פֿאָלגענדע איינצעלהייטען מיטגעטהיילט: דאס פֿייער ענטשטאנד מיטטיאָך, אם 16-טען דיעזעס, אום 2 איהר נאכמיטטאגס, אין איי-נעם שטאללע. אבגליך דאס פֿייער, ווייא געזאגט, אם העלל-ליכטען טאגע ענטשטאנד, וואר דיא אונ-טערדריקונג דעסזעלבען וועגען דעם העפֿטיגען ווינ-דעס אונמאָגליך. בינגען איינער האלבען שטונדע שטאנדען 20 הייזער אין איינעם פֿלאממען-מעערע. דיא היטצע וואר זאָ גראָס, דאס דיא לייטע געצוואונ-גען וואָרען, איהר האב אונד גוט צוריקצולאססען אונד איפֿ׳ס פֿרייע פֿעלד זיך צו פֿליכטען. דאס פֿייער וויטהעטע ביז 12 איהר מיטטערנאכטס אונד פֿער-וואנדעלטע דען גראָסטען טהייל דער שטאדט אין איינען אשען-הייפֿען. דאס עלענד איזט אונבע-שרייבליך. דיא איזראעליטישע געמיינדע צו נאדי-מיהאלי זאנדטע 500 לאיב בראָד. דיא אינטער דיא איגנליקליכען, אהנע אינטערשיעד דער קאָנפֿעססיאָן, פֿערטהיילט וואורדען. דיעזע געמיינדע שטעללטע אויך איינע ווייטערע זענדונג פֿאָן לעבענסמיטטעלן, קליידונג אונד געלד אין אויסזיכט. דיא צאהל דער אבגעבראננטען הייזער בעטראָגט 158, אין פֿאָלגע דעססען 2190 פּערזאָנען אָהנע אָבדאך געבליעבען זינד. דיא פֿאסט צוויי-דריטטעל דער בעפֿאָלקערונג בילדען. ביזהער זינד 8 מענשען גאנין „פֿערקאָהלט"

אייפֿגעפֿונדען וואָרדען. אונטער דיעזען וואַרען: איין 64 יעהריגער געוועזענער „שוחט", צוויא ארמע יודי-שע הויזירער, איין יודישער שוסטער אונד איין ריי-כער מאנן, נאמענס אדאָם, זאממט פֿריא, איינעם קינדע אונד איינעם דיענסטבאָטען. שפּעטער האט מאן אויס דען טרייממערן אויך איינען מענשליכען פֿוס הערויסגעצאָגען, אָהנע דאס דער היעצו געהאָריגע קאָרפּער אייפֿגעפֿונדען ווערדען קאָננטע. דער שא-דען איזט פֿאָרלייפֿיג אינבערעכענבאר. שנעללע הילפֿע איזט דרינגענד נאָטהיג.

געשעפֿטסבעריכט

פעסטער פּרייזע.

געטריידע-געשעפֿט. פֿאָן ווייצען וואר געס-סערן וועניג צו מארקטע געבראכט, דער פערקייף וואר שוואך. 10000 מטצר׳ וואורדען פערקייפֿט.

ווייצען טהייס 860 מעטרצ׳ 77.5 קילאָ 12.40 גולד. 100 מעטרצטר, 78. קילאָ 12.30 גולד. 200 מעטר-צטר׳ 77.2 ק׳ 12.27½ גולדען. 100 מטרצ׳ 77. קילאָ 12.25 גול. 100 מטרצ׳ 76.8 קילאָ׳ 11.30 גול. — (אללעס פער דרייא מאָנאטע.) —

קארן 10.40—10.25 גולד.

קוקורוץ 7.77½—7.70 גולד.

האפֿער 7.60 גולד.

רעפס 12⅝—13 גולדען.

מעהל-פּרייזע (פער 100 קילאָגראמם זאממט זאק, פֿרייא אב פעסט:) נו׳ 0 : 22 גולד. — קר׳. נומ׳ 1 : 21 גול. 40 קר׳, נו׳ 2 : 20 גול. 80 קר׳, נו׳ 3 : 20 גול.— קר׳ נו׳ 4 : 19 גול. 40 קר׳, נו׳ 5 : 18 גול. 80 קר׳, נו׳ 6 : 18 גול, 50 קר׳, נו׳ 7 : 18 גולד. 20 קר׳, נו׳ 8 : 17 גול. 80 קר׳, נו׳ 8½ 16 גולד. 80 קר׳, פֿיינע קלייע 5 גול. 25 קר׳, גראָבע קלייע 4 גולד. 60 קר׳.

הילזענפֿריכטע: ערבסען אונגארישע 16—17 גול. לינזען — גול. —ראָהע הירזע 8.25 גול. הירזע בריין 13 13.50—13,75 גול. גראָסע וייסע באָהנען 9½—10¼ גולד. צוועטשגען 11½—12 גולד. לייזאמען 13 גולדען, האנפֿזאמען 8,50—9 גול. מאָהן 7,25—7,50 גול. קימעל 33—34 גול. וויקען 6—6¼ גול. מאָהן גרויער 28½ - 29 גול. בלויער 32—35 גול. (אללעס פער 100 קילאָ.)

שפּיריטוס נייע מעטהאָדע אים קליינען 34.— גולד. אלטע-מעטהאָדע --.36 גולדען. — פער 10000 ליטער פּערצענט. —

ערד-עפּפֿעל (נייע) פער 100 כילאָראמם 3.50—4 גולדען. —

צוועטשקען, באָסנישע 22.30 גולד. סערבי-שע 17,90—18.75 גולד.

צוועטשקענמוס (לעקוואר) באנאטער 18.— גולדען.

האָניג: גלישטערנער, געלבער 34 - 35½ גולד.

וואקס ראָזענייער 129 גולד. סלאוואָנישער 133 גול.

קנאָפּפערן אונגארישע 19—19.50 גול.

ווייגשטיין נישע וואארע 65—66 גול.

ריבאל ראַפפֿינירטעס-ראַפפֿינירטעס 38—38.50 גולד. פער 100 קילאָגראמם.

רעפּס-קוכען 5.25 גול.

אונשליט (חלב) —.42—.43 גולד.

פעטראָלעאום 18 גולד.

לאממ-פעללע באנאטער אונד זיעבענבירגער 60—65 גולד. באטשקער 70 — 85 גולד. דייטשוואָללינע 40—50 גולדען. (אללעס פער 102 שטיק.)

קיטץ-פעללע האנדישוה-וואארע 95 גולד.

הייטע, ווייר נאָטירען: פער 100 ק׳ אונגאַרישע קוה-הייט 100 - 105 גול. אָבסענהייטע טראָקענע 108 - 110 גול.

ראָסהייטע 10½—11½ גולד. (אללעס פער פּאאר.) קאלב-פעללע אָהנע קאָפּפֿע 195—205 גול. מיט קאָפּפֿע 180—185 גולד.

לעדער געשעפֿט, פֿונד-הייטע 25—28-קילאָ 166—172 גולד. איינמאל פעריעטצטע טערצען פֿאָן 12—15 קילאָ 168—170 גולד., צווייטאל פעריעטצטע טערצען 16—18 קילאָ, 166—168 גולד. דרייטאל פעריעטצטע טערצען 19—22 קילאָ 170—172 גולד.

קאלבלעדער ענגל, געגערבטע 6—8-קילאָ 325 — 360 גולדען. ברוינע 9—12-קילאָ 425 — 460 גולדען פער 100 קילאָ.

שאפֿוואָללע. אין פֿאָריגער וואָכע וואר דאס געשעפֿט שוואך. עס וואורדען בלאָס 100000 קילאָ׳ פער-קויפֿט. שווייס-וואָללע 1—2 גולדען אונטער דען מארקט-פּרייזען. קאמפּוואָללען 92—100 גולדען.

וויענער פּרייזע.

שפּיריטוס —.34—34,25 גול. צו 10000 ליטער פּערצענט.

ריבאל —.34 — 34.75 גולד. פער 100 קילאָ.

ווייצען, פערקויפֿט וואורדען 30000 מעטער-צטר׳, פּרייזע: באנאטער-ווייצען 76—78-קילאָ 12.75—.13 גול. פער מעטערצטר. —

קארן, אונגארישעס 67—71-קילאָגראמם 10.10 — 11.50 גולד׳ פער מעטער-צטר.

האפֿער אונגארישער 7.50 — 7.60 גולדען פער מעטער-צענטנער.

גערסטע עסטערייכישע 60—64-קילאָ 8.20 — 9.20 גולדען.

רעפּס באנאטער .13—13,50 גולד.— קאָהל 13.50 —.14 גולדען. —

קארן-מעהל, נו׳ 1 : 18,25—19.25 גולד., נו׳ 2 : 16,25—17.25 גולדען פער מעטער-צטר.

ווייצען-מעהל נו׳ 0 : —.23 — —.24 גולד׳ נו׳ 1 : —.22 — —.23 גולד., נו׳ 2 : 20.50—21.50 נו׳ 3 : 18.75—19.75 גולדען, אללעס פער מעטער צטר.

הילזענפֿריכטע: לינזען 20—32 גולדען ערבסען 8.50—14 גול. באָהנען —9 — 12 גולד. הירזען — 9 9.50 גולד׳ (אללעס פער 100 קילאָ.) —

לאָטטאָ-ציעהונג פֿאָם 19-טען יוני 1880.

טעמעשוואר	22	75	42	53	29
וויען	56	5	37	43	86
גראַץ	30	24	14	71	4

פֿעראנטוואָרטליכער רעדאקטער: מאיר בר״י רייז.

פֿרוכט- אונד מעהל-פּרייז-טאבעללע.

פֿריכטע.	קילאגראמם פר. העקטאל.	פער 100 קילאָגראמם
ווייצען נייער באנאטער	—	—.——.—
"	75	11.75—11.90
"	76	11.95—12.05
"	77	12.15—12.25
"	78	12.30—12.40
"	79	—.——.—
"	80	—.——.—
טהייס	74	—.——.—
"	75	11.80—11.95
"	76	12.05—12.15
"	77	12.25—12.35
"	78	12.40—12.50
"	79	—.——.—
"	80	—.——.—
פעסטער באָדען	74	—.——.—
"	75	11.75—12.85
"	76	11.90—11.95
"	77	12.05—12.15
"	78	12.25—12.30
"	79	—.——.—
"	80	—.——.—
וויסעלבורגער	74	—.——.—
"	75	—.——.—
"	76	11.75—11.90
"	77	12.—12.10
"	78	12.20—12.30
"	79	12.35—12.45

פֿריכטע	קילאגראמם פר. העקטאל.	פער 100 קילאָגראמם
קארן	72	10.45—10.20
גערסטע מאלץ	62	9.10— 8.30
גערסטע פיטטער	62	8.05— 7.75
האפער	41	7.60— 7.30
קוקורוץ באנאטער	—	7.75— 7.70
אנדערער	73	7.70— 7.60
הירזע	—	8.25— 8.—

טערמין-פּרייזע		פער 100 קילאָ
ווייצען	פער אָקטאָבער	10.27
"	פריהיאהר	—.—
"	"	—.—
קוקורוץ	"	7.77
גערסטע	"	—.—
האפער	"	5.85
"	"	—.—
רעפס	"	13.25

באללען-מעהל		פֿל.	קר׳
נומער 0	דער באללען צו 100 קילאגראמם מיט זאק	22	—
" 1		21	40
" 2		20	80
" 3		20	—
" 4		19	40
" 5		18	80
" 6		18	50
" 7		18	20
" 8		17	80
" 8½		16	80
שפּיריטוס: אלטע מעטהאָדע פרעספעפ		35	—
" נייע " קארטאָפפעל		33	25

קורז-טאבעללע פֿאָם 19. יוני.

נעלד-קורז	פֿל.	קר׳
ילבער-אשיא	100	—
דוקאטען	5	53
עסטערייך-אונגארישעס 8 גולדען גאָלד-שטיק (20 פראנקס)	9	32
נאפּאָלעאָנדאָר	9	32
דייטשע רייכסבאנקנאָטען	57	45
20 מארקשטיקע	11	48
פאפּיער-רובעל	1	25
לאָזע.		
1854-ער 4 פּערצענטיגע שטאאטס-לאָזע	122	50
1860-ער " גאנצע	134	50
דעטטאָ " פֿינפֿטעל	134	50
1864-ער לאָזע צו 100 גולדען	172	—
דעטטאָ " 50 "	172	30
ראָטא רענטענשיינע	29	50
פֿיירען-לאָזע	16	25
רודאָלפֿ-לאָזע	180	25
קלאַרי-לאָזע צו 40 גולדען	44	—
דאנוי-דאמפֿשיפֿפֿ-פּאַריש-לאָזע	107	50
אינסברוקער לאָזע	24	75
רענלעוויטש לאָזע צו 10 גולדען	15	75
קראָקויער לאָזע " 20 "	20	90
אפֿנער לאָזע " 40 "	44	—
פּאלפֿי לאָזע " 40 "	42	—
רודאָלפֿס-לאָזע " 10 "	17	25
סאלם-לאָזע " 40 "	51	50
זאלצבורגער לאָזע " 20 "	22	25
סט.-גענאָיס לאָזע " 40 "	44	25

לאָזע.	פֿל.	קר׳
טעמעשוואַרער לאָזע צו 20 גולדען	25	50
סעגעדינער לאָזע " 100 "	123	50
דעטטאָ " 50 "	62	50
וואלדשטיין-לאָזע " 20 "	33	25
ווינדישגרעטצער " 20 "	37	—
אונגארישע פּרעמיען-לאָזע צו 100 גולד.	113	50
דעטטאָ צו 50 גולדען	113	—
וויענער לאָזע	118	75
ווערטה-פּאפּיערע		
אונגארישע גאָלד-רענטע	110	80
אונגארישע גרונדענטלאסטונגען	94	25
טעמעשוואר-באנאטער	94	50
זיעבענבירגישע	94	—
גאַליציע	97	50
בוקאווינער	95	50
אונגארישע אייזענבאהן-אנלעהן	127	50
ווייןצעהענט-אבלעזונגס-אָבליגאציאָנען	93	—
פּפֿאנדבריעפֿע דער אונגארישען באָדענ-קרעדיט צו 5 איינהאלב פּראָצענט	101	50
דער אונגארישען היפּאָטהעקען-באנק צו 5 פּראָצענט	96	25
דער אונגארישען אללגעמיינען באָדענ-קרעדיט-אנשטאלט צו 5 איינהאלב פּראָצענט	96	—
דעטטאָ צו 6 פּראָצענט	102	—
דער פעסטער קאָממערציאל-באנק	102	75
דער אָסטבאהן	88	50
דער נאָרד-אָסטבאהן	149	—

Eigenthümer u. verantwortlicher Redacteur: M. REIS.

Budapest, 1880. — Druck v. M. Burian, Waitznerboulevard

אײנגעט זינד. אײנע „סנהדרי קטנה" פֿאָרצושטעללען אונד דיא יודישע װיססענשאַפֿט צו פֿאָרדערן ; װיר װאָללען היעבײא פֿאָרלײפֿיג גאר ניכט פֿאָן דער רעליגיאָזען ריכטונג שפּרעכען אונד עס גאר ניכט אונטערזוכען, אָב דיעזעלבען צור נעאָלאָגען אָדער אָרטהאָדאָקסען פּארטײא געהאָרען. װיר לאַססען אַלזאָ דיא געװעהלטען ראבבינישען מיטגליעדער געלטען, דא זעלבע יא אלס „פֿאַכמעננער" פֿאָן דער אױפֿגאבע אײנעס ראבבינער-סעמינארס דענן דאָך עטװאס פֿערשטעהען מיססען ; אַללײן איך היעבײא מוס עס בעפֿרעמדען, דאס ראבבינער פֿאַללאָך אין פּעסט אים דער קאָממיססיאָן אויסגעשלאָססען בליעב ; זאָללטע ער עטװא „צו פֿראָמם" זײן, אים אײנע זאָלכע שטעללע אנצונעהמען ? דאס שײנט קײם גלױבװירדיג. װענן הערר פֿאַללאַך אין אײנער קאָנגרעס-געמײנדע דיא שטעללע אײנעס ראבבינערס אנגענאָממען, זאָ קאָנן ער אונמאָגליך דאס סעמינאר, װעלכעס פֿיעללײכט דען װיכטיגסטען פּונקט דער קאָנגרעס-שטאַטוטען בילדעט, גאַנץ אײנפֿאַך אים רעליגיאָזען גרינדען פֿערדאַממען. אױבערדיעם זינד יא הגאונים מו"ה פנחס אליה עסטערגײבער רב"ד דק"ק אלט-אָפֿען ומו"ה שמעון סידאָן אב"ד דק"ק טירנוי מעננער, דיא אויך אין אָרטהאָדאָקסען קרײזען אלס הערפֿאָרראַגענדע „טאַלמודיסטען" געלטען. עס שײנט אונס דאהער אונבעגרײפֿליך, דאס גערעדע ראבבינער פֿאַללאַך אים דער רײהע דער קאָממיססיאָנס-מיטגליעדער װעגגעבליעבען איזט ; דאס הערר ראבבינאטס-פּרעזעס סאמועל ברילל אין דיעזעם פֿערצײכניססע ניכט פֿאָרקאָממט איזט װאהל ערקלערליך, דא דיעזער אם סעמינארע בעקאַננטליך אלס פּראָפֿעססאָר װירקט ; װארום ניכט אויך דר' קאָהוט, ראבבינער צו פֿינפֿקירכען אונד הערויסגעבער דעס „ערוך", געװעהלט װאורדע ? זאָללטע דער מאַן עטװא „צו געלעהרט" ערשײנען ? — דאָך לאַססען װיר דיא הערען ראבבינער אונד בעטראַכטען װיר דיא אים פּריװאַט-לײטען געװעהלטען מיטגליעדער : דיא הערען פּריװאַט- אָדער לאַיען-מיטגליעדער אים דער הױפּטשטאדט : איגנאַץ בױמגארטען, בערנהארד שטערן, דר' גאָלדציעהער, מאָריץ װאהרמאַנן זינד יעדענפֿאַללס מעננער, דיא נעבסט איהרער אַללגעמײנען בילדונג אויך אײניגעס יודישעס װיססען האבען. װאס זאָלל מאַן אבער זאגען, װענן מעננער װיא דיא הערען בערנהארד דײטש דע האַטװאַן, דר' איגנאַץ הירשלער, דר' סימאָן, מארטין שײנער, דיא געװיס אים העברעאישען געבעטבוכע קײם לעזען קאָננען, אין אײנע ראבבינער-סעמינאר-קאָממיססיאָן הינײנגעװעהלט װאורדען : דיא הערען האבען פֿיעללײכט דען בעסטען װיללען, נאָך איהרער װײזע עטװאס גוטעס צו לײסטען. אַללײן דאס זא היעצו דורכאויס דיא נאָטהיגע בעפֿעהיגונג ניכט בעזיטצען — דאס אונטערליעגט װאָהל קײנעם צװײפֿעל ; נאָך טרױריגער איזט עס אום דיא לאַיען-מיטגליעדער אים דער פּראָװינץ בעשטעללט. הערר לעאָ האָללענדער אים עפּעריעס מאַג אונטער דיעזען דער אײנציגע זײן, דער ניכט אָהנע אַללעס יודישע װיססען איזט. װער װירד זיך יעדאָך דאריבער טײשען לאַססען, דאס באראָן שאַי אים גינס, אײזענשטעדטער אים טעמעשװאר, שרײבער אים ראאב אָדער שטײנפֿעלד אים דעברעצין אויך נור זאָ פֿיעל העברעאישעס װיססען בעזיטצען, אום זיך אין אײנעם „סדור'ל" עטװא דאס „מנחה-געבעט" אױפֿצושלאַגען. װאס גיטמאַנן דע געלזע אים גראָסקאַנישא בעטריפֿפֿט, זאָ איזט פֿאָן דעמזעלבען נור זאָ פֿיעל בעקאַננט, דאס זײנע טאָכטער מיט אײנעם ניכט-יודישען דעפּוטירטען פֿערהײראַטעט איזט ; אונד ריטטער פֿאָן פֿאָפּפּער ? נון, דיעזער מאַנן שפּיעלטע אים קאָנגרעססע אײנע גאר צװײדײטיגע ראָללע. ער האט זיך דער אָרטהאָדאָקסען פּארטײא אים קאָנגרעססע זאָ זעהר גענעהערט, דאס דיעזע פֿיר זײנע װאהל צום ערסטען פּרעזידענטען דעס קאָנגרעססעס שטימטע. אלס יעדאָך דר' הירשלער פֿיר דיעזע שטעללע דיא מאַיאָריטעט ערהיעלט אונד דיא שטעללע דעס ערסטען װיצע-פּרעזידענטען הערר מאָריץ װאהרמאַנן צופֿיעל, דא װאורדע הערר פֿאָפּפּער, עבען מיט הילפֿע דער אָרטהאָדאָקסען פּארטײא, װעניגסטענס צום צװײטען װיצע-פּרעזידענטען געװעהלט. זאָללטע נון דיעזער מאַנן זײט יענער צײט פֿאָן דער אָרטהאָדאָקסען פּארטײא זיך זא זעהר ענטפֿערנט האבען, דאס ער בערײטװיללינג אויך דיא שטעללע אלס מיטגליעד דער ראבבינער-סעמינאר-קאָממיססיאָן אנגענאָממען : אונזערעס װיססענס צעהלטע דיא אָרטהאָדאָקסע קאַנצלײא הערען פֿאָפּפּער װעניגסטענס הײמליך, צו איהרען שטיטצען. נאַכדעם הערר פֿאָפּפּער צו אײנעם אָפֿפֿענטליכען אנשליססע אָן דיא „שומרי הדת" זיך ניכט ענטשליעססען קאָננטע. עס צײגט אַלזאָ געװיס ניכט פֿאָן פֿעסטעם כאראַקטער, װענן הערר פֿאָפּפּער פּלאָטצליך אלס „פֿאָרדערער דעס ראבבינער-סעמינארס" אױפֿטריטט ; איבריגענס האבען זיך אים פֿערלײפֿע דער צײט פֿיעלע זאָלכע „װאנדלונגען" פֿאָלצאָגען. װיר װאָללען היער בלאס צװײא מעננער ערװעהנען, דיא הערען מאָריץ פֿרײשמאַנן אונד גיטמאַן טײב אים פּעסט געהאָרטען בעקאַננטליך צו דען ערסטען אונד אײפֿריגסטען בעגרינדערן דעס שומרי הדת-פֿעראײנעס. אין דעם זאָגענאַננטען „צענטראַל-קאָמיטע" נאַהמען דיעזעלבען דיא הערפֿאָרראַגענדסטען שטעללען אײן אונד ענטפֿאַלטעטען אײנע אונגעװאָהנליכע טהעטיגקײט אים זיננע דער אָרטהאָדאָקסיע. אלס יעדאָך נאָך דעם קאָנגרעססע דיא „געמײנדע-טרעננונג" אויסגעשפּראָכען אונד אין יעדער הױפּטשטאדט אײנע אויטאָנאָמע אָרטהאָדאָקסע געמײנדע אינס לעבען גערופֿען װאורדען, דא בליעבען פֿלײשמאַנן אונד טײב, דיא אורשפּרינגליכען בעגרינדער דעס שומרי הדת-פֿעראײנעס, מיטגליעדער דער פֿאָרטשריטטס-געמײנדע, אָבגלײך געגען אַללע קאָנגרעס-געמײנדען װידערהאָלט אײן „איסור" אויסגעשפּראָכען װאורדע ; װיר ערװעהנען אַללדיעס בלאָס, אום אויך דען שריטט דעם הערען לעאָפּאָלד פֿאָפּפּער „ערקלערליך" ערשײנען צו לאַססען. מערקװירדיג בלײבט היעבײא, דאס הערר פֿאָפּפּער אײנסט, נאָך בעפֿאָר ער צום „ריטטער" ערהאָבען װאורדע, אין אײנען זעהר געפֿעהרליכען פּראָצעס פֿערװיקעלט װאר. אונד אן װען װענדעטע זיך דערזעלבע אים הילפֿע ? אן דען נונמעהר פֿערשטאָרבענען הגאון מסאנז ז"צל ! דיעזער לעגטע הערען פֿאָפּפּער אײנע „תשובה" אויף, מיט דער פֿערזיכערונג, דאס ער, װענן ער דיעזעלבע גענױ בעפֿאָלגט, אײנער זעהר גליקליכען צוקונפֿט זיכער זײן קאָנן. זײטדעם לערנט הערר פֿאָפּפּער טעגליך „תורה" אונד פֿערטהײלט פֿיעל „צדקה". זײן רײכטהום פֿערמעהרט זיך איממער מעהר אונד ער װאורדע פֿאָן זײנער מאַיעסטעט אין דען „ריטטערשטאַנד" ערהאָבען ; מאַן זיעהט אַלזאָ, דאס אין דיעזעם מאַננע ביזהער אײן „פֿראָממער זינן" געװאָהנט אונד דאָך נימםט ער קײנען אנשטאַנד, אײן „פֿאָרדערער דעס סעמינארס" צו װערדען ; — נעהמען װיר נון אַללע לאַיען-מיטגליעדער דער ראבבינער-סעמינאר-קאָממיססיאָן צוזאַממען, זאָ זעהען װיר, דאס נור װעניגע „גענוג העברעאישעס װיססען" בעזיטצען, דיא מײסטען הינגעגען דעם יודענטהומע גענצליך פֿרעמד זינד. װאָהל זינד אײניגע פֿאָן דענזעלבען „ערעללײטע אונד ריטטער". דאס מאַג דיא אײנציגע אײגענשאַפֿט זײן, װאָדורך דיא אױפֿמערקזאַמקײט דעם קולטוס-מיניסטערס אויף דיעזע מעננער געלענקט װאורדע. נון איזט אבער דאס סעמינאר קײנע אנשטאַלט, װאָ „ערעללײטע אָדער ריטטער" הערזאָגעבילדעט װערדען זאָללען. װיר קאָננען נאָך אַללדיעס דיא װאהל, װעלכע דער קולטוס-מיניסטער בײא דער צוזאַממענזעטצונג דער ראבבינער-סעמינאר-קאָממיססיאָן געטראָפֿפֿען, דורכאויס ניכט אלס אײנע גליקליכע בעטראַכטען ; — (זײט אײניגען טאַגען פֿינדען אים סעמינארע דיא אָפֿפֿענטליכען יאהרעס-פּריפֿונגען שטאַטט, צו װעלכען אויך אײניגע פֿאָרטשריטטס-ראבבינען זיך אײנגעפֿונדען האבען, עס אונטערליעגט קײנעם צװײפֿעל, דאס דיא צײטונגען דיעזע פּריפֿונגען אלס „גלענצענד" שילדערן װערדען, דא יא דיא מיטארבײטער דיעזער צײטונגען פֿאָן װאָהרהאַפֿט יודישעם װיססען עבענזאָ װעניג אײנען בעגריף האבען, אלס פֿיעלע דער אָבענערװעהנ-

---

ניכט ; ער מײנטע, דאס „בײכט-געהײמניס" מיססע אונטער אַללען אומשטענדען בעװאהרט װערדען. — אם פֿאָלגענדען מאָרגען װאורדען דיא יודען הינגעריכטעט. — 38 פֿאָן איהנען שטארבען מוטהיג אונד פֿרײדיג, אינדעם זיא װעהרענד דער מאַרטער-קװאַלען אײן גאַנצעס קאַפּיטעל „תהלים" געזונגען האבען ; זיא װאורדען פֿערבראַננט. דיא צװײא מעננער, װעלכע זיך נאָך אים לעטצטען אויגענבליקע צום כריסטענטהום בעקאַננטען, װאורדען צום טאָדע דורך דאס קאָפּפֿען בעגנאַדיגט. — איך אבער װאר װיא װאַהנזיננינג. פֿערגעבענס זוכטע איך דיא קװאַלען מײנעס געװיססענס דאמיט צו בעשװיכטיגען, דאס איך מיר זאגטע : דוא האסט יא נור געטהאַן, װאס דײנע פּפֿליכט װאר, אינדעם דוא דײנעם בײכטפֿאַטער געהאָרכטעסט. עס געלאַנג מיר אבער ניכט, מײן געװיססען צום שװײגען צו ברינגען. דיא שרעקענסבילדער דער געמאַרטערטען ליעססען מיר קײנע רוהע. אויך אים קלאָסטער פֿאַנד איך קײנע לינדערונג מײנער קװאַלען. אלס זיעבען יאהרע נאַכהער לוטהער מיט זײנער נײען לעהרע אױפֿגעטרעטען װאר, פֿערליעס איך דאס קלאָסטער אונד װענדעטע מיך פֿאָלל אונד גאַנץ דער נײען זאַגע צו, דיא דאמאלס אין דײטשלאַנד אויסגינג. יעטצט האלטע איך מיך ניכט מעהר פֿערפּפֿליכטעט, דאס בײכט-געהײמניס צו בעװאהרען, אונד װענן אײערע קורפֿירסטליכען גנאַדען עס מיר ערלױבען, זאָ װערדע איך פֿערקינדען, װאס יענער אנקלעגער מיר דאמאלס אנפֿערטרױטע."

„ערצעהלעט, ערצעהלעט !" ריעף קורפֿירסט יאָאכים אין גראָסטער שפּאַננונג.

„איך בין, ערצעהלטע מיר דער אנקלעגער, אים יאהרע 1470 אין געטהין געבאָרען, װאָ איך הױז, האָף אונד פֿעלדער פֿאָן מײנעם פֿאַטער ערערבט האטטע אונד בעװירטהשאַפֿטעטע. איך האטטע אײן בראַװעס װײב אונד 4 װאָהלגעשטאַלטעטע קינדער. איך לעבטע װאָהל אונד גליקליך ביז צום יאהרע 1506. דא פֿיהרטע דער טײפֿעל מיר אײנען יודען, נאַמענס זאַלקעלע, צו, דער מיר מײנען פֿאָראַטה אן ביטטער אָבקױפֿטע. עס װארען 125 פֿפֿונד. נאַכדעם דיא ביטטער אָבגעליעפֿערט אונד דער קױפֿ-פּרײז ערלעגט װאר, דא קאם דער יודע װיעדער אונד בעהױפּטעטע, איך העטטע שלעכט געװאָגען, עס פֿעהלטען 3 פֿפֿונד אן דעם פֿאָן מיר אנגעגעבענען געװיכטע. ער פֿערלאַנגטע דאס געלד פֿיר דיא אנגעבליך צופֿיעל בעצאהלטען 3 פֿפֿונד צוריק — אָדער דער גאַנצע קױף זײא אונגילטיג. איך װאָללטע מיך אויף ניכטס אײנלאַססען, ניכט דאס געלד פֿיר דיא 3 פֿפֿונד צוריקגעבען, ניכט דיא פֿערקױפֿטע ביטטער װיעדער נעהמען ; דענן איך װוסטע בײא מיר, דאס איך ריכטיג געװאָגען האטטע. דא װאורדע דער יודע װילד אונד שימפּפֿטע מיך אײנען בעטריגער. מיך איבערמאַננטע דיא װאוטה. איך ערגריפֿ אײנען האממער, דער אונגליקליכערװײזע אין דער נעהע לאג, אונד שלוג דאמיט דען יודען טאָדט. — יאממערנד שטירצטע מײן װײב הערבײא. אונגליקליכער, שריע זיא, װאס האסט דוא געטהאַן ; דוא האסט אײנען מענשען ערשלאַגען, דוא ביזט דעם בלוטיגערישט פֿערפֿאַללען. — עס איזט יא נור אײן יודע, זאגטע איך. — דוא װירסט געהענגט, שריע זיא, דיא יודען האבען אײן קאײזערליכעס פּריװילעגיום. פֿליעהע צו דען שװארצען מאָנכען ; זיא װערדען דיך שיטצען. — איך אײלטע זאָפֿאָרט נאָך דעם קלאָסטער דער שװארצען מאָנכע, מיט דענען איך בעקאַננט װאר. דיעזע פֿיהרטען מיך אין דיא קירכע, אבער אונטער דאס געװאָלבע, אונד פֿערבאַרגען מיך אין אײנען אײנגעמױערטען שראַנק. אין דער נאַכט בראַכטען מיך דיא מאָנכע איבער דיא מױער, זאָ דאס איך ביז אן אײן נאַהע געלעגענעס דאָרף קאָממען קאָננטע. דאָרטהין האטטע מײנע פֿרױא אײנען בױערנװאַגען בעשטעללט, דער אײניגען זאַק מיט געטרײדע, אײניגען פּיטטעריאַק, אונד נאָך אײניגען לעדערן זאַק אויף דעם װאַגען האטטע. אין דיעזען לעדערן זאַק קראָך איך הינײן, אונד דיא אנדערן זעקע װאורדען אויף מיך געלעגט. דער בױער װאורדע אין דער נאַכט אנגעהאַלטען אונד געפֿראַגט, אָב ער ניכט יעמאַנדען רײטען אָדער לױפֿען געזעהען העטטע. דא זאגטע דער בױער, ער העטטע דען פֿיל פֿראָמם אויס געגענהין געזעהען, װיא ער אײלענדס דאָהינגעריטטען ; זאָ װאורדען דיא פֿערפֿאָלגער אויף אײנען פֿאַלשען װעג געלענקט, אונד איך ענטקאם. מײנע פֿערװאַנדטען מאַכטען נון אַללע אנשטרענגונגען, מײנע איבערײלטע בלוטטהאט דורך געלד צו לאָזען ; אַללײן דיא יודען װאָללטען דאַפֿאָן ניכטס װיססען, אונד זאָ װאר מיר דיא ריקקעהר פֿערזאגט. איך גינג צונעכסט נאָך האמבורג, געריעטה אין שלעכטע געזעללשאַפֿט, אונד װאורדע אײן זױפֿער אונד שפּיעלער. אויס האמבורג װאורדע איך װעגען אײנער פּריגעלײא אויסגעװיעזען. אלס איך היערהערקאם, האָרטע איך, דאס מײנע נאָך יונגע פֿרױא ניכט פֿערשטאַנדען האבע צו װירטהשאַפֿטען. זיא װאר מיט איהרען פֿיער קלײנען קינדערן אינס עלענד געראַטהען. הױז אונד האָף אונד פֿעלדער, דיא שאָן פֿאַרהער פֿערשולדעט געװעזען, װארען פֿערקױפֿט װאָרדען. דאנן װארען זיא אַללע, מײנע פֿרױא אונד דיא פֿיער קינדער, אים גראָססטען עלענד אם הונגער-טאָדע פֿערשטאָרבען." —

(פֿאָרטזעטצונג פֿאָלגט.)

גליקע געלייטעט האט. טראָטצדעם האבע איך דיא בעזעטצונג באָסניענס אונד דער הערצעגאָווינא איממער בעקעמפפט. איך ווירדע זאָגאר זאָ ווייט געגאנגען זיין, וועגען דער בעזעטצונג באָסניענס פיר דען שטורץ דער רעגיערונג צו ארבייטען. אללײן דער שטורץ דער רעגיערונג העטטע יא ניכטס מעהר געהאָלפען. איינע נייע רעגיערונג ווירדע נין דיעזע בעזעטצונג ניכט מעהר „ריקגענגיג" מאכען קאָננען.— איבריגענס וואורדע יא דיעזע בעזעטצונג אללערהאָכסטען אָרטעס הירבאיס געווינשט, דא דיעזעלבע אים בערלינער פערטראגע, דער פאָן זיינער מאיעסטעט גענעהמיגט וואורדע, איינגעשפראָכען וואר. איבערדיעס דארף מאן ניכט פערגעססען, דאס גראף אנדראשי דורך דאס צווישען אינזערער מאָנארכיע אונד דייטשלאנד צו שטאנדע געבראכטע בינדניס אונס איינען זאָלך' גראָססען דיענסט געלייסטעט האט, דאס מאן איהם דען פעהלער וועגען דער בעזעטצונג באָסניענס פערציהען מוס. — וואס יעדאָך אונפערציהליך, דאס איזט ניכט דיא בעזעטצונג, זאָנדערן דיא „פערוואלטונג" באָסניענס. דא דיעזע דורך דען מיניסטער דעס איוסערן, אָהנע מיטווירקונג דער פארלאמענטע ביידער רייכסהעלפטען, געלייסטעט ווירד. יעדער מוס איינזעהען, דאס אין איינער „קאָנסטיטוציאָנעללען" מאָנארכיע דיא פערוואלטונג איינער פראָווינץ אָהנע איינפלוס דעס פארלאמענטעס עטוואס אינקאָנזעקווענטעס איזט, דאס ניכט שטיללשווייגענד געדולדעט ווערדען דארף. אינדעם געהאָרט יא דיא פערפעהלטע באָסנישע פאָליטיק דער פערגאנגענהייט אן. וויר מיססען דאהער זאָרגע טראגען, דאס אין צוקונפט ניכט עטווא איין גלייכער פעהלער געמאכט ווערדע. היערויף בעציגליך שפרעכע איך עס נין אָפפען אויס, דאס אינזערע מאָנארכיע קיינע „עראָבערונגס-פלאנע" האבען דירפע, דא יעדער פערזוך וועגען ערווייטערונג איהרעס געביעטעס דורך איינער איינע נייע פראָווינץ איין אונגליק פיר דיא מאָנארכיע ווערע! — זאָ פיעל איבער דיא אויסערטיגע פאָליטיק. — וואס דיא אינגערע פאָליטיק בעטריפט, דא האבען וויר דעם צוריקגעטרעטענען פינאנץ-מיניסטער קאָלאָמאן סעלל זעהר פיעל צו פערדאנקען. ער האט וועהרענד זיינער מיניסטער-טהעטיגקייט דורך דיא פערבעססערונג דער פינאנציעללען לאגע דעם לאנדעס פיעל גענוטצט. אבער זעלבסט דורך זיינען „ריקטריטט" האט דערזעלבע אונענדליך פיעל גענוטצט. עס האט דיעזער „ריקטריטט" איך אין דען מיליטערישען קרייזען טיעפען איינדרוק געמאכט. מאן וואגטע ניכט, פיר דאס מיליטער-בודשעט נאך גראָססערע סוממען צו בעאנשפרוכען, דא קאָלאָמאן סעלל יא ערקלערט האטטע, דעסהאלב צוריקטרעטען צו מיססען, וויל דיא באָסנישע פאָליטיק צו פיעל געלד ערפאָרדערט אונד ער ביא זאָלך אויסעראָרדענטליכען האָהען אויסגאבען ניכט אים שטאנדע איזט, דיא פינאנצ-פערהעלטניססע אין אונגארן צו רעגעלן. דיא אונגארישע רעגיערונג זעלבסט פאנד עבען אין דעם „ריקטריטטע" סעללס איינע שטארקע שטיטצע, אום ניכט אללעס בעווילליגען צו מיססען, וואס דער געמיינזאמע קריעגס-מיניסטער פיר דאס מיליטער-בודשעט פאָרדערטע. זיא ווייס דארויף הין, דאס ביא זאָלכען פאָרדערונגען ניעמאנד אין אונגארן דאס אמט איינעס פינאנצ-מיניסטערס אננעהמען ווערדע! — רעכט ערפרייליך איזט דיא טהאטזאכע, דאס דער קרעדיט אונגארנס זיך זעהר געבעססערט האט, דא עס נון פיר זיינע אנליהען ניכט מעהר זאָלך' האָהע צינזען צאהלען מוס. דאס ווייזט וואָהל דארויף הין, דאס אינזערע פינאנציעללען פערהעלטניססע זיך גינסטיגער געשטאלטען. עס וועהרע יעדאָך איינע טיישונג, גלייבען צו וואָללען, דאס אין דיעזער בעציהונג נונמעהר אללעס עררייכט איזט. אינזער בודשעט ווייזט איך יעטצט נאָך איין דעפיציט פאָן 20 מילליאָנען אויף, דאס וויר אימער דורך נייע אנלייהען דעקען מיססען. ווען מאן אבער דיא שטאאטסשולדען יעהרליך אום 20 מילליאָנען פערמעהרט, זאָ איזט דיעס יא איך דאגן איין אונגליק, ווען מאן פיר דיעזע שולדען איך ניכט מעהר זאָלך' האָהע צינזען צאהלט, וויא דיעס פריהער דער פאלל וואר. וואהרהאפטיג ערפרייליך אין אינזערער אינגערען פאָליטיק איזט דער באו נייער אייזענבאהנען, וואָדורך דער האנדעל געפאָרדערט ווירד. איך דיא פערוואלטונג ווירד נאָך אונד נאָך פערבעססערט. ביא אלל' דיעזען פערבעססערונגען האבע איך נאָך קרעפטען מיטגעווירקט. איך האבע מיינען וועהלערן צור צייט, אלס איך מיך אים דיא דעפוטירטען-שטעללע בעווארב, ניכט פיעל פערשפראָכען. אללײן דאס וועניגע, וואס איך יא פערשפראָכען, דאס האבע איך עהרליך געהאלטען, אונד האָפפע דאהער, דאס מיינע געעהרטען וועהלער, מיר איהר פערטרויען איך ווייטער שענקען ווערדען!" — דיעזע רעדע פאנד אללגעמיינען בייפאלל. וויר עראכטען דיעזעלבע פיר וויכטיג, וויל דר' פאלק מיט זיינער פאָליטיק ניכט פעראיינצעלט שטעהט, וואס ער דאהער אויסשפריכט, דאס שפריכט ער ניכט בלאס אין זיינעם נאמען, זאָנדערן אים נאמען פיעלער פאָליטישען געזיננונגס-גענאָססען אים רייכסטאגע אים. פיעל ערפרייליכעס ענטהאלט דיעזע רעדע וואָהל ניכט; אללײן זיא געוועהרט אונס וועניגסטענס דיא בערוהיגונג, דאס אינזערע מאָנארכיע אויף דער בערלינער נאָב-קאָנפערענץ ניכט וויעדער איינען זאָלכען אויפטראג איבערנימט, וויא פאָר צוויא יאהרען אים בערלינער קאָנגרעססע, אים איינע פראָווינץ צו עראָבערן, דיא אונס קיינען נוטצען, זאָנדערן אונענדליך פיעל פערלעגענהייטען בערייטעט האט!

*) (וויעדער דיא ראבבינער-סעמינאר-קאָממיססיאָן.) אים אמטסבלאטטע ערשיענען דיא נאמען אלל' יענער מענגער, דיא פאָם קולטוס-מיניסטער אין דיא ראבבינער-סעמינאר-קאָממיססיאָן היניינגעוועהלט וואורדען. דיא צאהל דער מיטגליעדער דיעזער קאָממיססיאָן איזט פיעל גראָסער אלס אורשפרינגליך מיטגעטהיילט וואורדע. איין גראָסער טהייל דער מיטגליעדער איזט אים דער הויפטשטאדט, דער אנדערע טהייל אים דער פראָווינץ. דיא בודאפעסטער מיטגליעדער דיעזער קאָממיססיאָן זינד: 1) איגנאץ ביימגארטען, 2) בערנהארד דייטש דע האטוואן, 3) דר' איגנאץ גאָלדציעהער, סעקרעטער דער פעסטער איזראעליטישען פאָרשטעטטס-געמיינדע, 4) דר' איגנאץ הירשלער, דער אייגענטליכע אורהעבער אונד געוועזענע פרעזידענט דעס קאָנגרעססעס, 5) פרעדיגער דר' קאיזערלינג, 6) פרעדיגער דר' סאמועל קאָהן, 7) דר' סימאָן, סעקרעטער דער קאָנגרעס-קאנצלייא, 8) מארטין שווייגער, פרעזעס דער קאָנגרעס-קאנצלייא, 9) בערנהארד שטערן, 10) רייכס-טאגס-דעפוטירטער מאָריץ וואהרמאנן, 11) ראבבינאטס-פרעזעס ר' פנחס אליה עסטערייכער אים אלט-אָפען. — דיא מיטגליעדער דער ראבבינער-סעמינאר-קאָממיססיאָן אים דער פראָווינץ זינד: 1) אָבערראבבינער האָכמוטה אים וועספרים, 2) אָבערראבבינער שטיינהארדט אים אראד, 3) אָבערראבבינער פישער אים מאקאָ, 4) אָבערראבבינער קליין אים גראָס-בעטשקערעק, 5) אָבערראבבינער סידאָן אים טירנוי, 6) באראָן פיליפפ שאי אים גינז, 7) ריטטער לעאָפאָלד פאָפפער דע פאָדראד, גראָס-גרונדבעזיטצער אים טרענטשינער קאָמיטאט, יעדאָך אין וויען וואָהנהאפט, 8) גוטמאנן דע געלזע אים גראָס-קאנישא, 9) לעאָ האָללענדער אים עפעריעס, 10) איגנאץ אייזענשטעדטער דע ביזאס אים טעמעשוואר, 11) איגנאץ שרייבער אים ראאב, 12) אנטאָן שטיינפעלד אים דעברעצין. — דאס זינד דיא מענגער, וועלכע הערר פאָן טרעפאָרט אלס מיטגליעדער איינער קאָממיססיאָן ערנאנגט האט, דיא דען גאנג אונד דיא ליסטונגען דעם ראבבינער-סעמינארס איבערוואכען זאָלל. וויא אויס דעם נאמענספערצייכניס דערזעלבען צו ערזעהען, זינד 11 מיטגליעדער אים דער הויפטשטאדט אונד 12 מיטגליעדער אים דער פראָווינץ געוועהלט וואָרדען, צוזאממען אלזאָ 23 מיטגליעדער. אים עבענזאָ פיעלען מיטגליעדערן בעשטאנד בעקאננטליך דיא „סנהדרי קטנה". וויר מיססען אינס אינדעססען דיעזע הערדען נור איין וועניג גענויער אנזעהען, אום צור איבערציינג צו געלאנגען, וויא וועניג דיעזעלבען גע-

---

פאָלליעטאָן.

רעטטונג דער יודען.

(75-טע פאָרטזעטצונג.)

„יאָסעלמאנן! (זאגטע קורפירסט יאָאכים פאָן בראנדענבורג) דאס יודען כריסטען-קינדער שלאכטען, אום איהר בלוט צום אָסטערפעסטע צו פערווענדען, איזט אין בערלין אונטער דער הערשאפט מיינעס נאָטטעליגען פאטערס אים יאהרע 1510 ערוויעזען וואָרדען. דיא שולדיגען יודען, 38 אן דער צאהל, האבען איהר פערברעכען געביסט; 36 וואורדען פערבראננט; צוויא, דיא דאס כריסטענטהום אננאהמען, וואורדען צום טאָדע דורך דאס שווערט בעגנאדיגט. דאס פערברעכען יענער יודען האט זיך דורך דיא אונטערזוכונג אויף דאס קלארסטע הערויסגעשטעללט אונד קאנן ניכט בעצווייפעלט ווערדען." (זיעהע 16. פאָרטזעטצונג.)

ביא דיעזען, מיט זאָ גראָסער בעשטיממטהייט אויסגעשפראָכענען וואָרטען דעם קורפירסטען, ריכטעטען זיך אללער אויגען אויף ר' יאָסעלמאנן. דיעזער אבער בעטעטע צו גאָטט אין זיינעם הערצען, דאס עס געלינגען מאָגע, דיא אונשולד יענער ארמען געמאָרדעטען צו ערווייזען. דא געשאה עטוואס מערקווירדיגעס, וואונדערבארעס.

אוים דעם הינטערגרונדע דעם זאאלעס קאם איין פראָטעסטאנטישער גייסטליכער הערפאָר, איין אלטער מאנן פאָן עהרווירדיגעם אויסזעהען. עס וואר דער גייסטליכע אייזעביאוס נייער אויס בורג ביא בראנדענבורג.

דיעזער וואנדטע זיך אן דען קורפירסטען יאָאכים אונד שפראך:

„קורפירסטליכע גנאדען וואָללען מיר גנעדיג ערלויבען, וויכטיגע אויפשליססע איבער דיא פערברעכונג דער יודען אין בערלין צו געבען."

„שפרעכט, פאטער אייזעביאוס! (ענטגעגנעטע דער קורפירסט) איך בין בעגיעריג צו הארען, וואס פיר אויפקלערונגען איהר דאריבער צו מאכען אים שטאנדע זייד."

„עס זינד יעטצט 27 יאהרע הער (ערצעהלטע דער גייסטליכע), אלס 38 יודען אים פערשיעדענען אָרטען דער פראָווינץ בראנדענבורג נאך בערלין געבראכט, אונד דאָרט איינגעקערקערט וואורדען. מאן האטטע זיא בעשולדיגט, איינע „געווייהטע האָסטיע" אים דער קירכע געשטאָהלען אונד דורכשטאָכען צו האבען, דאמיט דאס בלוט דאראן הערויספליסע. מאן האטטע זיא פערנער בעשולדיגט, איין כריסטענקינד געשטאָהלען אונד געשלאכטעט צו האבען, אום דאס בלוט דעסזעלבען צו איהרען אָסטערקוכען צו פערווענדען. דער הויפט-צייגע געגען דיא יודען היעס „פייל פראָמם". דערזעלבע האטטע אָפפען בעשוואָרען, דאס ער אללעס מיט אנגעזעהען האבע. דיא יודען, דיא אנפאנגס איהרע אונשולד בעטהייערטען, וואורדען אויף דיא פאָלטער געשפאננט, אונד אונטער דען שרעקליכסטען שמערצען געשטאנדען זיא ביידע פערברעכען מיט אללען איינצעלהייטען, גענויא זאָ וויא פייל פראָמם אללעס אויסגעזאגט האטטע. איך ווירדע דאמאלס פאָם בישאָף בעאויפטראגט, מיך צו דען יודען אין דאס געפענגניס צו בעגעבען, אום זיא צום כריסטענטהומע צו בעקעהרען. אללע אָהנע אויסנאהמע בעטהייערטען איהרע אונשולד, אונד בעהויפטעטען, נור אין פאָלגע דער ענטזעטצליכען קוואלען דער פאָלטער אויסגעזאגט צו האבען, וואס מאן פאָן איהנען פערלאנגט האטטע. דא זעממטליכע איינגעקערקערטע זיך ניכט בייזאממען, זאָנדערן אין איינצעל-האפט בעפאנדען, זאָ מאכטע דיא איבעראיינשטיממונג איהרער בעטהייערונגען דער אונשולד אויף מיך איינען טיעפען איינדרוק. איך ליעס דען אנקלעגער אונד פערליימדער דיעזער יודען צו מיר קאָממען, אום איהם אינס געוויססען צו רעדען. דערזעלבע וואר איין מענש פאָן עטווא 40 יאהרען, אויף דעססען געזיכטע דיא ניעדריגסטען ליידענשאפטען אונד שרעקליכסטען לאסטער איהרע שפורען צוריקגעלאססען האטטען. איך רעדעטע זאנפט אונד פריינדליך מיט איהם, אונד באט איהן, צו בעדענקען, דאס איין אבטאָנדרייזנאבער מאָרד איהן דער עוויגען פערדאממניס אויסזעטצען ווירדע. ער אבער בליעב ביא דעם, וואס ער געזאגט אונד בעשוואָרען האטטע. — דארויפהין זעטצטע איך מיינע בעקעהרונגס-פערזוכע ביא דען געפאנגענען פאָרט; אללײן דיעזע פערזוכע וואָרען נור פאָן זעהר גערינגעם ערפאָלג. — נור ביא צוויא פאָן דיעזען איינגעקערקערטען יודען איזט עס מיר געלונגען, דעראַרט אויף זיא צו ווירקען, דאס זיא, אין דער האָפפנונג, בעגנאדיגט צו ווערדען, זיך בערייט ערקלערטען, דאס כריסטענטהום אנצונעהמען. — אין דער נאכט פאָר דער הינריכטונג קאם דער אנקלעגער דיעזער אונגליקליכען אונד פערלאנגטע, דאס איך זיינע „בייכטע" הארע. דיעזע בייכטע ערשיטטערטע מיך אויפס טיעפסטע, דא דיעזער אנקלעגער געשטאנדען האט, דאס זיינע אנקלאגע געגען דיא יודען אויף לייגנהאפטער ערדיכטונג בערוהט. נאָך אין דערזעלבען נאכט בעגאב איך מיך צום בישאָף, ליעס איהן אויס דעם שלאפע וועקען, וואָרף מיך איהם צו פיסען אונד באט איהן אונטער טהרענען, מיר צו ערלויבען, דאס בייכט-געהיימניס דעם וועלטליכען ריכטער צו אָפפענבארען. אבער דער בישאָף וואָללטע